

**A KOLOZSVÁRI
NEMZETI POLGÁRI ÖRSEREG
OKTATÁSI ÉS GYAKORLATI
SZABÁLYZATA**

KOLOZSVÁRTT
Tóts János sajátja.

Palatino

3894.

A NEMZETI ŐRSEREG

F. 28. II.

OKTATÁSI és GYAKORLATI

SZABÁLYZATA.

1848.

Barth. M. 215.

KOLOZSVÁRTT,
TILTS JÁNOS SAJÁTJA.

2258

1848

A' KIRÁLYI FŐTANODA BETÜIVEL.

Előszó.

Kolozsvár nemzeti polgárőrsergének főparancsnoka, a felügyelete alatti századok oktatási s gyakorlati szabályzatában egyformaságot eszközözlendő, bizottmányt nevezett ki, mely a különbféle szabályzatokat figyelemre véve, azokból egy a kolozsvári őrségnek sinórmértékül szolgálándót szerkesztszen öszve. Az érintett bizottmány eljárásának eredményét itten veszi a' tisztelt közönség, azon méltányos vallomásnak előre-bocsátásával, mikép jelen szerkezet, a vezényszavak némi módosítása, mozdulatok bővítése s némely általános elvek hozzácsatolása mellett, szóról szóra Gál Sándor polgártárs' folyó 1848-dik évben Pesten kiadott jeles „Szabályzatából“ vétetett által.

A szerző Gál Sándor úr

Előszava.

Hogy a jelen europai átalakulási mozgalmak következtében a bel- és külbátorság fentartására alakuló magyar nemzeti őrsereg dicső rendeltetésének tökéletesen megfelelhessen, ezen szabályzatok ideiglenesen, t. i. míg a' nemzeti őrsereg országosan és törvényesen rendeztetik, és a' terjedelmesb alapszabályzatok a' sajtó alól kiszabadulva, közrebocsátatnak, zsinórmértékül ajánltatnak. Ennélfogva feltétetik, hogy a' nemzeti őrsereg' század-osztály—és zászlóaljvezérloői azon vezérszavakat és elveket, mellyek a' legkorszerűbb magyar hadi munkálatok nyomán, ezen szabályzatokban foglalvák, annál is inkább útmutatásul használandják, mivel világtörténetileg való, miként csak egység és teljes összefüggés által lehet az illy őrseret nagyszerű hivatásához, millyen a' csend és küzbátorság fentartása — tökéletesen kiképezni. Továbbá, hogy minden, a' küzbátorság- és csendet veszélyező, erőhatalom ellenében, a' hős magyar nemzeti őrsereg, a' többi bekeblezett nemzetekkel egyesülten, mintegy eldöntő súlyerő mérlegbe vethesse magát, mindenekfelett szükséges, hogy a' fegyverhez álló, 's harczolható nemzeti őrsereg' testületeit, — a' király, haza és alkotmány védelmére hebizonyított lelkesedéssel kívül, még a' rend és fegyelem szelleme is — mint akár-melly harczelőnek talpköve — áthassa.

I. Rész.

OKTATÁSI

szabályzat.

A' nemzeti örvítész' rend
és sorbani kiképezése.

ELSŐ FEJEZET.

A' nemzeti örvítész'
idomítása.

ELSŐ SZAKASZ.

Puska nélküli oktatás.

1. §. Állás.

Puska nélkül kikelve, három vagy több nemzeti örök lépésnyi távolságra állítatnak egymástól. A' sarkak zárkoznak, a' testet egyenesen hadias illedelemmel, és a' mellett kiadva kell tartani, és szabadon előre tekinteni, a' test nehézsége a' két talpon egyaránt nyugodjék.

2. §. Fejvetések.

A' fejvetések a': Jobbra — nézz! vagy: Balra — nézz! vezényletre gyorsan történnek.

3. §. Testfordulatok.

A' fél fordulatok a' jobb vagy bal oldalra: Fél — jobb! Arcz! vagy Fél — ball! Arcz! az egész fordulatok pedig: Jobbra — át! Balra — át! vezényletekre, és pedig mindig bal-sarkon vitetnek végbe. Azonban az egész fordulatokra nézve megjegyeztetik, hogy azok mindenkor azon oldal felé vezényeltessenek, melyre a' fejek fordítvák.

4. §. A' járatról.

A' járatnak a' test' fesztelen tartásával kell megtörténni.

A' járatnak három ne-

mei léteznek, t. i. lassu, gyors és sebes járat.

Figyelmeztető: Arczvonásban előre! *Indulj!* Kilépés bal lábbal és zászló feléi fejetés.

Állj! Az utolsó lépést megtéve azonnali megállás, és az illetőknél jobbra vetése a' fejnek.

Arczvonásban gyorsan — *Indulj! Állj!*

Arczvonásban sebesen! — *Indulj! Állj!*

Egyik lépésnemből a' másikba át lehet menni, ha járatközben vezényeltetik:

Gyor—san! vagy: Sebe—sen! a' lassulépésbe visszatételkor: lassan — *lépj!* lépést rövidíts! vagy: teljesen — *lépj!* mikor mint kívánja a' szükség.

Továbbá a' lépésváltás a': Lépést — *válts!* vezérszóra történik; végre a' hátrálat a':

Hátra — *lépj!* -re.

De csak legfeljebb 8 lépésnyire, hol a' lépés félannyi, mint elé, mindig lassu lépésben.

5. §. Huzódás.

Ez helyből, vagy járat közben is történik:

Helyből:

Jobbra hu — *zódj!* negyed fordulat jobbra.

In—dulj! Állj! Arcz! vagy:

In — dulj!

Egye — *nest! Állj!*

A' huzódások mind a' három lépésnemben gyakoroltassanak.

6. §. Üdvözlét.

A' nemzeti őrvitéz minden tisztet és bajtársát üdvözli és pedig tetszés szerint, jobb, vagy bal keze fővegéhez felemelése által.

Csupán azon megjegyzéssel, hogy az alattvaló az előljárót az üdvözléssel mindenkor megelőzi.

Ezenkívül a' nemzeti őrvitéz minden más hadi tisztet polgárias és lovagias illedelemmel üdvözleni köteles.

MÁSODIK SZAKASZ.

Puskávali idomítás.

7. §. Állás.

Szint akkép, mint a' puska nélküli oktatásnál, három vagy több nemzeti őrvitézek lépésnyi távközre egymástól, sorba állítatnak, és a' puskatartás

betanítatik, t. i. megmagyaráztatik, hogy a' tusa bal kézzel megmarkoltatva és vállhoz szorítva, függőlegesen tartassék, és a' bal kar azon helyzetben létezzen, mint fegyvertelen jobbja.

Ezután a' pihenő fogás és pedig a'

Vállra — *fel!* Iga — *zodj!*

Kar — *ra!* Iga — *zodj!*

Súly — *ba!* Váll — *hoz!*

Láb — *hoz!* Váll — *hoz!*

vezényletekre.

Ha a' puskának: Vállra, Karra vagy Lábhoz hozatala után a' nemzeti örvítéznek tökéletesebb pihenést akarnak engedni, úgy:

Pihenj! és a' visszakozáshoz: Figyelj! vezényeltetik, mire szabályszerű testállásba helyezkedik.

A' Figyelj! vezénylet egyébiránt akármely vezérszó előtt a' figyelem ébresztése végett — használtathatik.

8. §. Fejvetések.

Ezek a' 2. §. szerint történnek.

9. §. Testfordulatok.

Ezek a' 3. §. foglalt vezérszavak után vitetnek végbe.

E' mellett ügyelni, kell hogy a' puska, fordulat közben, váll és czombhoz zárkozva maradjon.

A' félfordulatok vállra és karra vett puskával is gyakoroltassanak.

Ha az átfordulat előtt a' puska vállra tartatik, úgy azt a' *jobbra!* vezényletre meg kell huzni, és az *át!*-rai fordulat végbevitele után haladék nélkül ismét vállra hozni.

10. §. Puskávali járat.

Hogy járat közben a' puska függőlegesen maradjon, a' csipőhöz szorítatik.

Járat közben a' puskának vállra, karra, és sulyba hordása gyakoroltassék.

A' puskávali járat szint azon vezérszavak és elvek szerint vitetik végbe, mint puska nélkül.

HARMADIK SZAKASZ.

11. §. Puska fogások.

A' puska fogások nem-

csak egyes nemzeti őrvitézektől, hanem egész részlegek által is, fel a' zászlóaljig — egyszerre vitetnek végbe.

Végbevitelök a' vezénylet' utolsó szótagjára, mely élesen (hangjelezve) mondatik ki — következik.

A' több billenetekből álló puska fogások kellő taglalása a' századvezérőkre bizatik; itt csupán a' vezérszavak, és rövid jelentékek adatnak, hogy egyenlőség és őszhangzás uralkodhassék.

Vizsga fogások.

Minden kikeléskor a' nemzeti örök puskái, szóval fegyverzete és felkészülete megvizsgálatnak.

E' végre:

S z e m l é r e — á t !

a' puska testfelé fordítatik, és a' jobb kéz a' puska nyakához tétetik.

V i z s g á l a t r a — l e !
ezen vezényletre a' puska bal láb mellé állítatik, és a' puskavessző megragadatik.

V e s s z ő t — c s ő b e !

A' puskavessző gyorsan kivonatik, és a' cső' torkába bebocsátatik.

V e s s z ő t — e l !

A' csőből kiszökkenve, és közép táján megmarkolatva, vésetébe tétetik.

S z u r o n y t — f e l !

Ha a' szurony nem volna feltűzve, úgy ez végbevitetik.

S z u r o n y t — l e !

V á l l — h o z !

A' puska elébbirt helyzetébe felemeltetik.

T i s z t e — l e g j !

Ez három billenetben történik:

1. A' puska test felé fordítatik.

2. A' jobb kéz segélyével testközepe elébe hozatik.

3. Csőve testfelé fordítatik.

V á l l — h o z !

Szinte három billenetben történik.

L á b — h o z !

I m á — h o z !

A' jobb láb hátra vonul, és a' bal kéz főveghez emeltetik, mint az üdvezletnél.

I m á — r ó l !

Kéz és láb szabályszerű állásba helyeztetik.

I m á h o z t é r — d e l j !

Jobb térdre kell térdelni.

C s á k ó t v a g y K a l p a g o t — l e !

Bal kézzel letételve bal térdre tétetik a' főveg.

C s á k ó t v a g y k a l p a g o t — f e l !

Szinte balkézzel feltétetik.

I m á r ó l — fel!

A' test, jobb talp-nyomítás által, egyenesen szabályszerű állásba felemeltetik.

E s k ü — hōz!

A' puska bal láb elébe állítatik, és bal kézzel második karikáján megmarkoltatik.

C s á k ó t vagy k a l p a g o t — le!

Jobb kézzel levétetve a' bal hüvelykre felszuratik, és a' jobb kéz' hüvelyk-, mutató- és középujja felnyitva, az áll irányába jön.

C s á k ó t vagy k a l p a g o t — fel!

Ismét jobb kézzel feltétetik.

V á l l — hoz!

A' puska szabályszerű állásába felemeltetik.

S z u r o n y — ra!

A' tusa nyaka jobb kézzel átmarkoltatik, a' jobb váll megszegül, és a' puska akkép hozatik le, hogy a' szurony éle felfelé irányuljon, a' bal kéz' szára pedig a' testhez szorítva álljon.

V á l l — hoz!

Ismét szabályszerű állásba kell helyezkedni.

F ő d e z d!

A' puska a' jobb kéz'

segélyével akkép döntetik le, hogy a' szerszám a' bal könyök megé, és a' szurony' hegye a' földtől arasznyi távolságba jöjjon.

V á l l — hoz!

A' puska ismét a' jobb kéz' segélyével szabályszerű állásba emeltetik.

Örtanyákoni megtámasztása és megragadása végett a' puskának:

L á b — hoz!

E l é — t á m a s z d!

H á t r a — t á m a s z d!
's ha az őrálló által

F e g y v e r t — ragadj!
vezényeltetik; mindenik lehető gyorsan fegyverét megragadja, és vállaz.

V i s z á z d! szolgál, ha valamely puskafogás nem sikerülne.

G u l á b a! is tétethetnek a' fegyverek, és **R e n d — állj!**-ra az őrvitézek sorba állnak.

L Ő F O G Á S O K.

I. T ö l t é s.

F i g y e l j!

T ö l t e n i! — tölts!

Minthogy a' löfegyverek, mellyekkel, a' jelen nemzeti őrsereg ellátva, különbözőféle alkatásuak, azért a' töltésfogás' magyarázatát itten mellőzve, a' nem-

zetl őrsereg' vezérloinek
tetszésökre bizatik, vezér-
elvül csupán az szolgálánd,
hogy mindenik igyekezzék
a' töltést lehető legnagyobb
gyorsasággal végbevinni.

A' töltés végbevitele u-
tán:

I g a — z o d j ! vezényel-
tetik.

II. Tűzelés.

Figyelj!

Tűzelni! (Dobjel v.
Tűzelj!)

Készülj!

A' puská lehozatik a'
jobb oldalra, mint a' szu-
rony-szegzésnél, csupán a-
zon különbséggel, hogy a'
test féljobbra fordul, a' jobb
kar megtörődik, a' bal kéz
a' jobb vállal egy irányba
jön, és a' jobb láb hátra-
tétetik, végre a' sárkány
(kalapács) felhuzatik.

Cz é l t ! (huzósan mon-
datik ki.)

A' célbahozás nyuga-
lommal történjek, és a' cél
jól szemre vétessék.

Tű z ! (huzósan mon-
datik) miután a' puská el-
sütése megtörtént, mellre
fekirányba lehozatva, a' töl-
tés végbevitetik, azután is-
mét K é s z ű l j -be vétetik
'stb., míg a' tűzelés dob-
szó, vagy az Á l l j ! ve-

zénylet által megszüntetik,
mire valamennyien vállaz-
nak, és arczba visszako-
znak. Ha a' célra emelt
fegyver levétetni szándé-
koltatik:

V i s z á z d !

I g a — z o d j !

Ez, a' szakasz beoktatá-
sánál, a' második sort illeti.

13. §. Diszlövés- és futótűz.

Figyelj!

D i s z l ö v é s r e !

K é s z ű l j ! A' második
és harmadik sorbeli nem-
zeti őrvitézek jobbra lép-
nek.

F e n — c z é l t !

Tű z !

A' puská mellre hozat-
va, a' sárkány nyugállá-
sába felhuzatik.

V á l l — h o z !

I g a — z o d j !

A' második és harma-
dik sorbeliek visszahelyez-
kednek.

T i s z t e — l e g j !

V á l l — h o z !

Figyelj!

F u t ó t ű z r e !

K é s z ű l j !

F e n — c z é l t !

(és Tű z vezénylet helyett
a' futótűz megkezdéséhez
egyik szárnynak intés ál-
tal jel adatik.)

Váll — hoz!
Iga — zodj!
Tiszte — legj!
Váll — hoz!

16. §. Elé és hátra,
párhuzamos igazodások.

Elé.

MÁSODIK FEJEZET.

A' nemzeti örvítéznék sorbani idomítása.

14. §. A' sor állás.

Az örvítézekből 15 — 20 nagyság szerint egy sorba állítatik; és pedig a' jobbról álló századoknál, jobbról balra, és a' balról állóknál, balról jobbra sorakozva. Ezek könyök könyökre zárakoznak, és jobbra néznek.

15. §. Sorrali fordulatok.

A' fejvetések és testfordulatok szint akkép vitetnek végbe, mint az egyes beoktatás 2-dik §-ában meghatározott. Az egész fordulatokhozi vezérszót figyelmeztető előzi meg, péld.

Arczot — fordítani!
Jobbra — át!
Arczba — visszakozni!
Jobbra — át!

Az illy igazodások, egyén egyén után, lassankint történnek.

Az új igazodásvonal mindig eleinte kijelöltetik; mivére

Altisztek és jobb (bal) szárny egyén! elé — lépj! vezényeltetik.

Ezek négy lépést előmennek, a' beoktató által kiigazítatnak,

azután:

Jobbra (balra) Iga — zodj! mire, egyén egyén után, kilép, és lassanként az új arczvonalba elékel és kellőleg igazodik.

Hátra.

Ehez: Altisztek és jobb (bal) szárny egyén! Hátra — lépj! mire 8 lépésnyire hátrálnak, azután beigazítatnak.

Jobbra (balra) hátra Iga — zodj!

Erre szinte, egyén egyén után, lassanként hátrálva az új arczvonalba kel.

17. §. Rézsut igazodás elé és hátra.

Elé.

Eléléptetésök az altiszteknek, és a' szárnyegyének; ez utóbbinak jobb vagy bal válla hátra szegül, ahozképest, a' hogy az igazodásnak jobbra vagy balra kell történnie. Beigazítás a' rézsut vonalba, aztán:

Rézsut igazodás *jobbra!* (*balra*) figyelmeztetik. Erre következik:

Iga — *zodj!*

Szinte, egyén egyén után, történik az rézsutvonalbai átkelés.

Hátra.

Ehez altisztek és jobb szárnyegyén! *Jobbra—át!* *elé—lépj!*

Mire 4 lépésnyire hátra menve

Állj!

Balra—át! vezényeltetik.

Beigazítás rézsut vonalba, azután:

Rézsut vonalbai igazítás! következik és pedig jobbra hátra.

Jobbra — át!

Iga — zodj! vezényeltetre, melly szint akkép

történik, mint eléfelé, csak-hogy az uj arczvonalba érkezés után visszakozni kelletik.

18. §. Arczjárat, elé és hátra.

Ehez:

Arczvonalan!

In — dulj! vezényeltetik.

Az illető altiszt, egy irány- és több központot szemel ki, mellyekre egyenest megy.

Minden egyéb akkép történik, mint az egyes beoktatásnál a' 4. §. már megmondattott.

A' hátrálat csupán csekély távolságra történik, és pedig a':

Sor, hátra — lépj! vezényeltetre.

19. §. Arczjárat közbeni húzódás.

Ez mint az egyes idomitásnál mondatott—helyből, vagy járatközben vitetik végbe, mihez helyből:

Jobbra (balra) húzódj!

In — dulj! és járat közben:

Jobbra (balra) húzódj!

azután:

Egye — nest!
vezényeltetik, vagy: *Allj!*
Arcz!

20. §. Helybeni kanyarodás.

Minden kanyarodó sornak három része létez:

1. Kanyarodó szárny.
2. Középe. 3. Sarkpont.
Ezen három résznek kanyarodás közben tökéletesen igazodva kell maradni.

A' fej a' kanyarodó szárny felé vettetik, és a' zárakozás a' sarokegyén felé történik, ki ingatlan balsarokpontban toppot tartva fordul.

Ha az arczot jobb oldalra kellenék áttetni — úgy:

Jobbra kanya — rodj!

Fejvetés balra, azután:

In — dulj!

A' kanyarodás végbevitel után:

Allj! vezényeltetik.

Az átkanyarodás mindig helyben történik, mihez t. i. ha az arczot oda kellene áttetni, hol a' hát van:

Jobbra (balra) átkanya — rodj!

In — dulj! vezényeltetik.

21. §. Járatközbeni kanyarodás.

Ehez, midőn a' sarokon

(Pivot) létező altiszt a' kanyarodásponthoz két lépésnyire érkezett:

Jobbra (balra) kanyarodj! 's miután egy 3 lépés hosszúságu átmet-szöt a' kanyarodó szárny-nyal toppot tartva, keresztül lépdelt, az ingó sarokegyénnél tőstént:

Egye — nest! vezényel.

Egyébiránt megjegyeztetik, hogy a' vezényletnek utolsó szótagja csak akkor mondatik hangjelezve ki, ha a' fejek nem volnának a' kanyarodó szárny felé vetve.

22. §. Puska fogások.

Ezeknek végbeviteléhez az idomító:

Figyelj!

Puskafogásokat gyakorold!
figyelmeztet, és azután azokat az ismert vezérszavak után viteti végbe.

23. §. Lőfogások.

Hol a' hely' fekvése engedí, kellő távolságban, a' sorral átellenben, sereg állítatik fel — hogy az őrvitéz megszokják helyesen czélozni; hol pedig ez lehetlen, reá kell nézni, hogy

a' puskák fekirányulag vé-
tessenek czélba.

A' löfogások gyakorlása
következő vezérszavak u-
tán történik:

Figyelj!

Tölteni! — tölts! 'stb.

a' töltés végbevétele után:

Figyelj!

Sorral — tüzelni!

(Dobjel vagy Tüzelj.)

Sor! Készülj!

Czél! Tűz!

Dobjel vagy: **Állj!** mi
által a' tüzelés megszün-
tetik.

Iga — zodj!

24. §. Diszlövés és futótűz.

Figyelj!

Tölteni! — tölts!

Iga — zodj!

Figyelj!

Diszlövésre!

Sor! Készülj!

Tűz!

Váll — hoz!

Iga — zodj!

Tiszte — legj!

Váll — hoz!

Figyelj!

Futótűzre!

Sor! — Készülj!

Fen — Czél!

Intés az illető szárny-
nak.

Váll — hoz!

Iga — zodj!

Tiszte — legj!

Váll — hoz!

HARMADIK FEJEZET.

Szakaszbanido- mitása az őrví- tézeknek.

E' végre körülbelől 36
vagy 45 őrvitéz három
sorban felállítatik, és az
ekkép alakított szakasz
mindkét szárnyaira két két
altiszt t. i. egyik az első
sor, másik pedig a' har-
madik sor szárnyához zá-
rakozva beosztatik; törté-
nik pedig a' vezényletre:
**Szakaszba alakul-
ni!** második és harmadik
sor! **Fél — jobb!** (bal)
In — dulj! az első sor
csak egyet előre, a' más
kettő bekettőzve lép mel-
lettők.

A' szakasz beoktatása
következő részekből áll:

1. A' sorok nyitódása,
és csatlakozása.

2. Fordulatok.

3. Igazodások.

4. Arczvonali járat.

5. Egyszerű és kettős
rendcsapat' alakítása, és
arczbai fejlődése.

6. Puska- és löfogá-
sok.

7. Szuronynyali megtámadás és gyülekezés.

8. Diszlövés és futótüz.

25. §. Soroknak megnyitása, és csatlakozása.

E' végre a' szakasz-vezérő:

Két utó sor nyi — tódj! vezényel;

mire a' második sor négyet, és a' harmadik nyolczat lassan hátra lép 's jobbra igazodik.

Csatlakozás végett pedig:

Két utó sor zára — kozz! vezényeltetik;

mire a' második kettőt, a' harmadik négyet sebesen előre lép.

26. §. Fordulatok.

Fejvetések és testfordulatok következő vezényletekre történnek:

Balra vagy jobbra — nézz!

Rendenkint jobb — ra! (balra.)

Fél — jobb! (bal!) Arcz!

Arczot for — ditni! Jobbra vagy balra — át!

Arczra vissza — kozni!

Jobbra (balra) — át!

27. §. Igazodások előre.

A' jobbra igazodáshoz a' szakasz vezérő:

Jobb szárny, három tag *elélépj!*

vezényel, mire a' nevezett három tag, a' hozzáárkózott altisztekkel, és az első sorbeli ellenkező szárnyaltiszttel, sebes lépésben élélép, és a' hatodik lépésre megállítatik.

Miután emezek az új arczvonalba beigazitattak, a' szakaszvezérő továbbá:

Jobbra Igazodj! vezényel, mire az egész szakasz a' kijelelt új arczvonalba élékel, és jobbra igazodik, t. i. az első sorbeliek jobbra néznek, a' második és harmadikbeliek pedig előtteseikre fődeződve, sorközet igyekeznek megnyerni.

A' balra igazodás szint akképtörténik, mint a' jobb-
rai, csak hogy itt a' fej balra vettetik.

28. §. Arczvonali járat.

Itt szint azon vezérszavak használtatnak, melyek a' sornál már eléhozvak, t. i.

Arczvonalba előre! In — dulj!

mlre az első sor fejét az irány felé veti, a' második és harmadik pedig egyenest nézve, előtteit fődezve marad.

Egyébiránt az arczjárat vállra vett puskával a' többi lépésnemekben is gyakoroltassék.

Továbbá a' szakasszal a' helybőli és járatközbeni húzódások is, az ismert vezényletek után, gyakorlandók.

29. §. Hely- és járatközbeni kanyarodások.

A' kanyarodások végbevételénél a' vezérszavak szint azok, mellyek a' sornál eléirattak, t. i. a' helybőli kanyarodáshoz:

Szakasz!

Jobbra kanya — rodj! In — dulj!

és a' kanyarodás végbevitele után az altszt:

Állj!

a' járatközbeni kanyarodáshoz pedig: **Jobbra (balra) kanya — rodj! Egye — nest!** vezényeltetik.

Járatközbeni irányváltozat.

Ezek a': **Bal (jobb)**

szárny — előre! vezényletre vitetnek végbe.

30. §. Rendcsapatalakítás, járat és arczbai fejlődések.

A' rendcsapat alakításához:

Rendenkint jobbra! (bal — ra!) Fél — jobb! (Fél — bal!), a' rendcsapattali járatához pedig: **Csapat — Indulj!** vezényeltetik.

A' második lépésnél a' soroknak már egymásra zárkozva kelletik lenniök.

Kettős rendenkint jobbra vagy balra! Ha minden szakasznak tagjai nem volnának jó előre páratlan és párosra kiejölve, most megtörténik. **Fél — jobb!** A' páratlan tagoknál az első sorbeli egyén fordulata után mozdulatlan marad, a' másodikbeli egy lábnyira, a' harmadik pedig két lábnyira jobbra nyitódik, ellenben a' páros tagoknak első, második és harmadik sorbeli egyénei a' fél-jobb fordulat után páratlan tagbeli előtteik mellé balra belépve, a' térközöt bétöltik. **Csapat! In — dulj!** a' csapatot vezetik az első

sornak szélső egyénei, és a' többi sorbéli egyének erre igazodnak. *Állj! Arcz!* A' párostagbéli egyének helyt maradnak, és a' páratlanok melléjük jobbra élékanyarodnak, 's a' sorközre lépnek. A' balra menetnél balról újból meg kell tenni az elosztást.

Kettős rendekből egyszerűre lejtetni.

Kettős rendekből egyszerű rendekre *vo — nulj!* mire a' páros egyének visszavonulnak, és mindenki lépést rövidít, a' mig teljesen léphet. Egyszerű rendcsapatban lehet, de kettős rendcsapatban nem lehet arczot fordítani.

Csapatbal arczot fordítani! jobbra vagy balra — *át!*

Csapatbal arczot viszakozni! balra, jobbra — *át!*

Arczbai fejlődések.

Az arczbai fejlődés és bontakozás négy különböző irányban történik meg, u. m.

I. Arczczal a' csapat' irányzata oldala felé.

II. A' csapat hegyére arczczal a' járat iránya felé.

III. A' csapat hegyére arczczal vége felé.

IV. Arczczal a' csapat

irányzatának ellenkező oldala felé.

Ezen kifejlések vagy bontakozások helyből, valamint járatközben is megtörténhetnek.

I. Arcz visszakozat, vagy a' csapat irányzata oldalbai fejlődés.

Ha a' rendcsapat helyből nem kelt ki, úgy: *Arcz!* ha pedig járatközben volna, akkor: *Arczra vissza — kozz!* vezényeltetik, mire a' csapat hegyin létező két altiszt és az első rend balra arczoz, — 's így tovább a' többi rendek is helyökre érkezve egymás után.

II. A' csapat hegyire, arczczal a' járatirány felé, fejlődés.

Ehez: balra bonta — *kozz!* *Indulj!* vezényeltetik, mire az egész rendcsapat balra húzódva, az új arczvonalba lassaként fejlődik.

Ezen egy bontakozás megtörténhetik kettős rendcsapatbal is.

III. Fejlődés a' csapat hegyire arczal vége felé.

E' végre: Jobbra bon-
takozva, arczba visz-
szakozz! In — *dulj!*
vezényeltetik, mire az e-
gész csapat jobbra huzó-
dik, és balra átfordulva
arczra visszakozik.

IV. Fejlődés a' csapat irányának ellenkező oldalára.

Ehez: Az első rend
megett *jobbra* fejlődj!
Indulj! vezényeltetik; mi-
re a' csapat hegye azon-
nal jobbra kanyarodik, és
hat lépésnyire felállva, az
új arczvonalat csak hirtel-
len kijelöli, melybe a' rend-
csapat többi tagjai is az elő
rendek háta megett jobbra
kanyarodva beilleszkednek.

Ha az említett fejlődés
jobbra az első rend megett
meg nem történhetnék, úgy:

Az első rend előtt
balra fejlődj! és arcz-
ba vissza — *kozz!* In-
dulj! vezényeltetik; mire
az egész rendcsapat azon-
nal sebes lépésbe kilép,
rendenkint balra kanya-
rodva és balra átfordulva
arczba visszszakozik.

30. §. Puska- és lő- fogások.

A' puska fogásokhoz e-
lébb a' sorokat meg kell
nyitni t. i. a' második sort
négy, a' harmadik sort pe-
dig nyolcz lépésnyire hát-
ra léptetni; azután pedig:
puska fogásokat gya-
korolj! figyelmeztetik;
mire azok szinte azon rend-
ben vitetnek végbe, mint a'
sor beoktatásánál. Egyéb-
iránt a' puska fogásokat zá-
rakoztott sorokban is lehet
gyakorolni.

31. §. Lő fogások.

A' lőfogások mindenkor
csatlakozott sorokban gya-
koroltatnak; e' végre az
oktató előlegesen vezényli:

Figyelj! Tölteni —
tölts! mire a' töltés lehető
gyorsan végbevitetik.

I. A' szakaszszali tü- zelés.

E' végre figyelmeztetik:

Figyelj! Szakasz-
szal tüzeln! (dobjel
vagy a' tüzelj vezény-
let); mire az első sorbeli
tisztok hátra lépnek, és a'
harmadik sor puskáját kar-
ra veszi; azután:
Szakasz! Készülj!

Cz élt! Tűz! vezényelték; mire az első és második sor ismert módon tüzel és tölt, 's puskáját mindenkor a' töltés után lő-kész helyzetbe hozza, míg a' tüzelés megszüntetése dobjel vagy az: **Állj!** vezénylet által bekövetkezik.

Vége:

I g a — z o d j!
vezényeltetik.

II. Szakaszban sor- tüzelés és egyen- kénti tűz.

Itt minden a' szakasz tüzelésére megmagyarázott mód szerint történik, és pedig következő vezérszavak után:

Figyelj!

Sor on ké nt s z a k a s z b ó l t ű z e l n i!

(Dobjel vagy tüzelj)
S z a k a s z! K é s z ű l j!
M á s o d i k s o r! C z é l t!
T ű z! 's midőn a' második sor a' puskavesszőt csőbe hozza: **Első sor!**
C z é l t! T ű z! Az egyenkénti tüzelésrei átmenetelhez a' szakaszvezérlő:

T ű z e l j! vezényli; mire minden egyén lehető sietséggel tölt és lő; végre a' tüzelés megszüntetésére dobjel, vagy **Állj!** vezény-

let szolgál; mire mindenki töltött puskával válloz, és a' második sor az: **I g a z o d j!** vezényletre előttese megé visszalép.

III. Elényomulás- és hátrálásbani tü- zelés.

Ez is szinte akkint sebesen léptetve, de azon vezérszavak után történik, mint a' sornál már előfordult, csupán azon hozzátétellel, hogy itt a' második sor is az elsővel egyetemben tüzel, és a' vezényletben a' sor nevezet helyett **s z a k a s z** használatik.

32. §. S z u r o n y n y a l i m e g t á m a d á s é s g y ű l e k e z é s.

E' végre ostromjel doboltatik, azután az arczjárat következik, 's legfellegb 60 lépésnyire az ellenségtől: **S z u r o n y r a!** vezényeltetik, mire mindenik örvitéz zárakozott rendben lehető sebességgel és elszántan az ellenségre rohan. A' gyűlőjelre, vagy az **Állj!** vezényletre az örvitézek vállozott puskával sebesen szakaszba gyűlekeznek.

Ha az arczvonali-menetben akadály fordul elő, az illető tisztiegyének:

Három vagy négy tag! jobbra! (balra) vo — nulj!

az akadályon túl pedig, megint azon tisztiegyén:

Három vagy négy tag! balra (jobbra) bonta — kozz!

tartják, és csupán következő puskafofásokat viszik a' részleggel végbe:

V áll — ra!

K ar — ra!

L á b — hoz!

S u ly — ba!

az imáhozi fogásokat és a'

F ő — dezd!

33. §. Diszlövet és futótűz.

E' végre vezényeltetik:

Figyelj! Diszlövetésre! vagy Futótűzre! Szakasz! Készülj! F en — czélt! Tűz!

Itt csupán csak az jegyeztetik meg, hogy a' harmadik sor is a' Készülj!-re egyet jobbra lép, és szinte tüzel; a' futótűznél pedig a' Tűz! vezénylet helyett egyik vagy másik szárnynak tetszés szerint a' tüzelés megkezdése végett jel adatik.

Miután a' puskák mellre lehozattak:

V áll — hoz!

I g a — zodj!

T i s z t e — legj!

V áll — hoz! vezényeltetik.

NB. Az altisztek a' puskát mindig jobb kézben

II. Rész.

GYAKORLATI

szabályzat.

ELSŐ SZAKASZ.

A' század gyakorlata.

1. §. A' század állványa, állása, sorozása és felosztása.

Állványa.

A' századnak hadakozható állványa:

1 százados mint századvezérő.

1 főhadnagy.

2 alhadnagy.

2 őrmester.

12 káplár.

12 alkáplár.

140 őrvitéz.

2 dobos.

2 ács.

Öszv. 174 fejből áll.

Állása és sorozata
a' századnak.

Minden század három sorba állítatik; és pedig nagyság szerint, a' mit sorozatnak nevezünk.

A' század ahokképest, a' hogy az osztályban jobbról vagy balról áll, jobbra vagy balra soroztatik.

Felosztása.

Minden század négy szakaszra osztatik fel. Két szakasz egy félszázadot képez.

Miután a' század gyülekezett, az első őrmester vezényli: *Rend — állj!* mire az őrvitézek három sorba, az altisztek pedig az arcz elébe ezzel átellenben egy sorba felállnak.

Mig az első őrmester a' három sor kiegyenlítését és a' négy szakaszai felosztását elintézi, addig a' második őrmester az arcz megett a' fődezetről gondoskodik.

Ez megtörténvén az őrmester vezényli: *Szakaszokba balra vagy*

jobbra ny!—*tódj!* mire az illető három szakasz fél balra vagy fél jobbra fordulva, az egy-szersmind belépő tiszteknek helyet ad.

Tovább: *Jobbra vagy balra Iga — zódj!* vezényeltetik.

Végre a' jelentés lépcsőnkint megtörténve, a' fő-tisztek is illető helyökre mennek, és a' százados a' század vezényletére kardot húz.

2. §. Igazodások.

A' tagonkinti igazodás szint akkép történik, mint a' szakasz-oktatásánál már eléfordult; csupán azon különbséggel, hogy itt az új arczvonala kijelölésére az első sorbeli tisztek illy vezénylet által: *Tiszt igazodás jobbra! (balra!),* 6 lépésnyire eléleptetnek; 's miután az új vonalba beigazodtak, továbbá: *Jobbra (balra) Iga — zódj!* vezényeltetik, mire az igazodás mindenik szakaszánál az ismert módon végbevitetik.

3. §. Tűzelés.

E' végett:

Figyelj! Század-

dal tüzelni! figyelmeztetik. (Dobjel vagy Tüzelj!) Mire az első sorbeli tisztek hátra lépnek, valamint ezeknek helyadás végett a' harmadikbeliek is.

Tovább vezényeltetik:

Század! Készülj!

Czél! Tüz!

A' tüzelés annyiszor ismételtetik, a' mennyiszor szükséges.

Megszüntetés végett dobjel adatik, vagy: *Állj!* vezényeltetik.

Miután mindenik vállzott, a' százados vezényli: *Iga — zodj!*

Soronkénti tüzeléshez figyelmeztetik: Figyelj! Századból soronként tüzelni!

(Dobjel 'sat.)

A' tüzelés élenyomulva és hátrálva szint akkép és azon vezérszavak szerint történik, mint a' szakasz oktatásánál meghatározott.

Végre megjegyeztetik, hogy az illető vezérőnek a' tüzelést mindenkor az arcz háta megett kell vezényleni.

4. §. Rendcsapat alakítása és arczbai fejlődések.

A' rendcsapat alakítása

és az arczbai fejlődések vagy bontakozások a' szakasz oktatásánál már előfordultak, 's itt csupán az jegyeztetik meg, hogy a' századvezérőnek rögtön fel kell magát találnia, egyik vagy a' másik helyzetben, a' fejlődés vagy a' bontakozás melyik nemét kell alkalmazni, hogy az arcz az ellenséggel minden zavar nélkül lehető sebességgel és renddel szemközt állíthatassék.

5. §. Részlegcsapat alakítása.

A' részlegcsapat alakítása az első sorra háromfélekép történik, ugymint:

1. Ha a' részlegcsapatban, az arczvonal hosszában, jobbra vagy balra kellenék elindulni, úgy:

Figyelj! Szakaszonként jobbra (balra) kanyarodni! figyelmeztetik; mire: a' hátul lévő tisztek belépnek; azután: Szakaszonként jobbra (balra) kanya — rodj! (Fejvetés balra) *Indulj!* vezényeltetik, mire a' szakaszok zárakozottan kikanyarodnak és az illető tisztek *Állj!* vezényelnek, de a' fejvetés balra marad.

Továbbá a' századvezérő a' puskát vállra vé-
teti és a' csapatot illy ve-
zénylet által: **Csapat!**
Indulj! megindítja, mire
a' csapat bal oldalán lévő
tiszték irányt, fedezést és
térközöt szorgalmaznak; a'
jobb oldalán lévők pedig
azt szorgalmazzák, hogy
mindenki a' szakasznál az
irány felé nézzon, zárkoz-
zék és igazodásban ma-
radjon.

2. Ha az arczhosszában
csapatjárat végett részle-
genként kellenék az arcz-
ból 3 lépésnyire elélepní
és balra vagy jobbra el-
kanyarodni, úgy:

Figyelj! **Szaka-**
szonként a' jobb
szárnyról *indulni!* fi-
gyelmeztetik, (tiszték be-
lépte.)

Azután: **Jobb szárny**
szakasz! **Indulj!** ve-
zényeltetik, mire ezen sza-
kasz kilép és három lépést
haladva, az illető tiszt ál-
tal balra (jobbra) kanya-
rodáshoz vezényeltetik, 's
midőn a' mellettes szakasz
közepe elébe érkezett, ez
utóbbinak illető tiszte ve-
zényli: 2-dik **szakasz**
Indulj! Balra (jobbra)
kanya — rodj! ekkép
következik a' harmadik és
a' negyedik szakasz is 'stb.

3. Ha végre a' csapat-
járatnak a' jobb (bal) szárny
függőleges irányában kel-
lenék megtörténnie, úgy a'
századvezérő:

Figyelj! **szaka-**
szonként a' jobb
szárny előtt csapat-
ba! figyelmeztet. (Belépte
a' tisztéknek.)

Továbbá vezényeltetik:

Jobb (bal) szárny
szakasz, egyenest, a'
többi jobbra (balra)
kanya — rodj! **Indulj!**
mire a' nevezett szárny
szakasz egyenest megy,
mig az illető tiszt: **Alj!**
vezénylete által, t. i. az
egyszersmind kikanyarodó
részlegek irányzatában,
megállítatik.

A' századvezérő azu-
tán vezényli: **Csapat!**
Indulj! vagy gyorsan
— **Indulj!** 'stb.

Ha a' csapat jobbra ala-
kitatott, úgy az irányzat bal-
ra van, tehát balra is kell
nézni, 's a' részlegek bal
szárnyainak fődezve lenni.

Ha a' csapat balra ala-
kitatott, úgy az ellenkező
észrevétel szolgál.

6. §. **Arczbai fejlő-**
dések és bontako-
zások.

Rendcsapatból.

Rendcsapatból az arcz-

bai fejlődések és bontakozások szint akkép történnek, mint a' szakasz beoktatásánál meghatározott; csupán azon hozzátétellel, hogy az arczbai fejlődéshez intézett figyelmeztetőre a' csapat végéről mindenkor az altiszt az új arczvonala kijelölésére felállítatik.

Részlegcsapatból:

I. Arczczal a' csapat irányzatának oldalára felé.

Miután a' csapat megállítatott:

Balra (jobbra) felkanyarodni! figyelmeztetik.

Azután: Balra (jobbra) kanya—*rodj!* (fejvetés). *Indulj!* vezényeltetik; mire mindenik részleg sebes lépésben az új arczvonala bekanyarodik; és végre a' századvezérő Jobbra (balra) *iga—zodj!* vezényli.

II. A' csapat hegyére, arczczal a' járat irányára felé.

E' végre:

Balra (jobbra) arczba bontakozni! figyel-

meztetik; mire az első részleg főtiszte: Jobbra (balra) *Iga—zodj!* vezényli, és a' csapat végéről a' főtiszt megett létező altiszt az új arczvonala kijelölésére elemegy és támaszpontul feláll, azután: Balra (jobbra) bontakozz! (Fejvetés.) *Indulj!* vezényeltetik, mire a' részlegek, kivéven az első részleget, balra (jobbra) huzódnak, és az illető tisztek illy vezényletére: *Egye—nest!* 's midőn a' második sorral egy irányba érkeztek: Állj! az új arczvonala illeszkednek és beigazodnak.

III. A' csapat hegyére, arczczal vége felé.

Ehez:

Jobbra (balra) bontakozva balra (jobbra) átkanyarodni! figyelmeztetik;

Jobbra (balra) bontakozz és balra (jobbra) átkanyarodj! *Indulj!* vezényeltetik, mire az arczbai huzódás megtörténvén, mindenik részleg illető tiszte illy vezényletére: Balra (jobbra) átkanya—*rodj!* az új arczvonala illeszkedik és igazodik 'stb.

IV. Arczozal a' csapatirányzatának ellenkező oldala felé.

E' végett, a' nélkül, hogy a' csapat megállítatnék:

Az első részleg megett jobbra (balra) békanyarodj! figyelmeztetik; mire a' csapat hegyén létező részleg' illető tiszte azonnal:

Jobbra (balra) kanyarodj! Egyenest! (s 6 lépést haladva) Állj! 's végre Jobbra igazodj! vezényli, 's így tovább, a' többi részlegek egyenest mennek 's midőn az előtők bekanyarodott részlegnek bal (jobb) szárnyával egy irányba érkeztek, a' Jobbra (balra) kanyarodj! Állj! vezénylet által az új arczvonalba bevezettetnek.

A' szakaszok minden mozgalmak megváltozhatnak fél századokkal is. Ha netalán a' fél századcsapatot előbb szakaszokból alakítani kellene:

Csapat! Állj! Jobbra vagy balra fél századokká bontakozz! In—dulj! Az illető tisztegyének: Egyenest! Állj! A' vezér: Csapat! In—dulj! mire ezek

a' bontakozással új helyőkre érkezett szakaszok fejöket a' fél század közepe felől el, és kifelé vetik.

Ha ennekutána megint szakaszokra kellene lejtetni:

Csapat! Jobb vagy bal szárnya! Szakaszra vonulj! In—dulj! mire a' fejeket a' részleg közepére vetve, a' szakaszok közepétől lépést rövidítve elmaradnak, és a' csapatba bevonulnak; a' mikor az irányzaton volt tisztegyén Egyenest! vezényel, az arczok megint feléje vettetnek.

Ha pedig részlegekből rendcsapat kívántatnék:

Állj!—Csapat! Rendekint jobbra vagy balra! az az: a' csapat irányzatának ellenkező oldalára. Fé!—jobb! vagy fé!—bal! In—dulj! mindjárt kanyarodva, eleintén lépést rövidítnek.

Szükség esetében a' csapatot nem is kell megállítani, csak: Rendekint jobbra 'stb.

7. §. Tömeg alakítás és arczbai fejlődés.

I. Tömeg alakítás jobbra és balra az arczból.

A' tömeg alakításához:

Tömegbe jobbra (balra) alakulni! figyelmeztetik. (Tisztek beléptek.) Azután:

Fél — *jobb! (bal!)*
(Az első részleget kivéve, a' többek mind fél jobbra (balra) fordulnak); továbbá *Indulj!* vezényeltetik, mire az arczvonala szakaszokba töredekezve, ezek rendenkint sebes lépésben az első szakasz megé mennek és ott sorköze visszakoznak.

Az irányzat szárnyán létező tisztek a':

Balra (jobbra) ír — *nyulj!* vezényletre fődeződnek és a' tömeg első sora fejét balra veti.

Az akkép alakított tömeg főképen lovasság elleni védelemre szolgál, u. m. **F**igyelj! **T**ömeggel tüzelni! **D**objel. **T**ömeg! **K**észülj! **N**égy sor elérágadja puskáját, még pedig elől, hátul és oldal-félt úgy, hogy az altisztek is mint közvitéznek használtatnak. **E**lő sor! **S**zorongy! **M**ásodik sor az elő-utó-jobb-bal oldal! **C**élt! **T**üz! mire a' második puskáját a' harmadikkal váltja 'stb.

Ezenkívül az illy tömeggel siktéren járatokat, kanyarodásokat, irányváltásokat 'stb. lehet vég-

bevitetni, csak hogy a' sarkotag nem jár a' 3 lépésnyi átmetszőn, hanem kis körbe. **L**ehet: **T**ömeggel arczot fordítani! **B**alra (jobbra) — *át!* **T**ömeggel jobbra vagy balra indulni! **F**él — *jobb!* vagy fél — *bal!* **A**rczra visszakozz! mire mindenki, helyére érkezve, arczra áll.

II. Arczbai fejlődés.

E' végre:

Tömegből arczvonalaiba fejlődni! mire az első részleg illető tiszte illy vezénylete után: **J**obbra (balra) **I**ga — *zodj!* a' csapatoknál megnevezett altiszt által kijelölendő támaszpontokra beigazítatik.

Azután:

Fél — *bal! (jobb!)* vezényeltetik, mire kivén az első részleget, a' többi három balra fordul, az *Indulj!* vezényletre sebes lépésben egyenest kilép és kellő távolságban külön külön arczoz 's miután a' bal (jobb) szárnyakon létező tisztek az új arczvonalaiba helyezkedtek, a' jobb (bal) szárnyon álló tisztek illy vezénylete által: **S**zakasz! *Indulj! Állj!* a' kijelölt

arczvonalba egymásután bevezettetnek.

Egy tömegnek csapatra átváltoztatása történhetik.

A.) menetben:

Vegyetek rendes között a' felkanyarodásra! mire midőn a' szakaszoknál rövidített lépések által a' térköz kieszközöltetett, az irányon lévő tisztiegyén: *Teljesen lépj!* vezényli.

B.) helyből:

Csapat! *Állj!* Egész térközre nyitódj! Első részleg, in — *dulj!* minden részlegeknél az irányzaton: In — *dulj!*

A' tömegnek ellenkező oldalára is lehet fejlődni, és az átkanyarodást alkalmazni, hogy azáltal az arczvonala a' tömeg vége felé forduljon, melly különösen szükséges, ha egy felállított századnak bal-szárnyára kellene egy más századot illeszteni, melly a' jobb szárnya helyett a' bal szárnyával járna elől, és a' felállított század háta megett nem kerülhetne helyére.

Hely szűke mián szükséges lesz: A' század közepére arcz és szárnyat változtatni! Század jobb szárnya! In — *dulj!*

9 lépésre: *Állj!* a' jobb szárny balra, a' bal szárny jobbra fordittatik ezen vezényletre: fél bal, fél — *jobb!* a' bal szárnynak jobb oldalán álló őrmester még egy fél jobb fordulatot és egy lépést hátra teszen, hogy így az új arczvonalt kijelelje.

Mire: In — *dulj!*-ra a' jobb szárny az első rendek megett fejlődik, a' bal szárny pedig az első rendek előtt, és arczba visszakozik.

Végtevére: Jobbra — nézz!

Szűk utcákban diszegebb a' felkanyarodás helyett bontakozva arczra visszakozni.

A' csapat fél — *jobb!* vagy fél — *bal!*-ra vezényeltetik, és a' harmadik sor felé bontakozva, az új arczvonala a' csapat tul-só oldalára eszközöltetik, mi által elől tér nyerődött.

A' szükség igényelheti: rendekből szakaszokba, vagy félé századokba fejlődni, és pedig:

A.) Helyből:

Balra vagy jobbra bontakozz! In — *dulj!* Csapat! In — *dulj!*-ra a' nézés a' bontakozásban végső tisztiegyénre vetetik.

B.) Menetközben :

Sz ak a sz o k b a vagy
f é l s z á z a d o k b a fej-
l ő d j! a' menet lépése
megtartatván, midőn a' szo-
rosból vagy hidról kilép-

nek, a' huzódást megkez-
dik és folytatják, a' mig
az után-vonuló szárnyan
lévő tisztiegyén: **Egye-**
n e s t! vezényel, mire a'
nézés feléje vettetik.

EZEN ŐRSÉGI MOZGALMAKRA VONATKOZÓ

ÁTALÁNOS ELVEK.

1. Minden egyén *Rend—állj!*-ra a' jobbra vagy balra sorozott századhoz tartozása 's nagysága szerint úgy áll helyére, hogy azon szárnyra néz, a' melyről a' sorozat kiindul, tehát a' balra sorozott századoknál balra, és csak az őrsztag tesz kivételt, mely mennyiségéhez illendően mindég jobbra soroztatik.

2. Az őrmesterek a' felosztásnál úgy intézkednek, hogy a' sorozat a' kiindulási szárnyon kezdve négy egyforma szakaszra osztassék, és az egyének lehető hiánya csak a' 4-dik szakasznál az utolsó előtti tagban forduljon elé; midőn pedig a' szakaszok nem lehetnek egyformák, a' harmadik, vagy két középső osztatik kisebbre, — ha így sem jut, csak az első szakasz lesz erősebb.

3. Minden arcvonali állásnak szabályszerinti nézete jobbra van, azért a' balra sorozott századnál a' felosztás és balra történt igazodás után: *Jobbra nézz!* vezényli az őrmester, mielőtt a' tagok számát bejelenti. Ezen vezénylet szükséges teendője minden más vezérnek is, minekelőtte más mozgalmak kivitelére átmegyjen, ha a' gyakorlatok következtében az arcvonali nézet balra esett volna.

4. Minden ór- vagy magános osztag menetben is csak jobbra néz, de már a' szakasz-idomítástól kezdve minden századok gyakorlatainál a' zászlóalj közepére kell szoktatni a' fejvetést. Ha a' zászlóalj csak négy századra lesz határozva, a' két jobbszárnyon álló század, arcvonalban, *Indulj!*-ra balra néz, az *Állj!*-ra pedig előbbi elv szerint töstént jobbra; megfordított arcvonali járatnál ezen eset a' bal szárnyat illeti.

5. Minden arczvonali- és csapat-járatnál, minden fejlődés, bontakozás és huzodásnál az érintkezés és igazodás ott van, a' hol szabály szerint a' nézet, sőt szabadosabb menet okáért közbe közbe kívánatos is előre tekinteni, csak a' kanyarodás szenved kivételt, mert a' kanyarodás nem előre haladás, hanem csak irány-változtatás, hogy oldalfelé is folytathassék.

6. A' kanyarodásnál mindenkinek a' kikanyarodó szárny felé kell néznie, és pedig úgy, hogy nem szabad előre pillantania, és nem is szabad oda zárkóznia, a' hová néz, hanem az ellenoldalon lévő sarokpont felé kénytelen mindenki mellettesével érintkezésben maradni, és a' kanyarodásnak különbségei még a' lépésre is kiterjednek, mert a' lépés hosszúságát csak a' kanyarodó szárnyon lévő tisztí egyén tartja meg, a' többi úgy szabja rövidítését, a' hogy azt, az élékanyarodó szárnyra nézés mellett, az ingó vagy ingatlan sarokpont felé tartott érintkezés javálja.

7. Illy kötött rendben végbevitt áthelyezése az arcznak oldalai egyikébe, az átkanyarodással pedig a' hát megé: disze a' mozgalmaknak, és bővebb magyarázata nem lesz fölesleges. A' kanyarodásnak három főrészei megjegyzendők: 1-ször A' kanyarodó szárny, 2-or közepe, 3-or az ingatlan vagy ingó sarok. Helyből ingatlan a' sarok. Midőn tehát illy kanyarodás jobbra vezényeltetik, a' fejek okvetetlen balra fordítandók, a' bévégzésre *Állj!* következik, mire a' fejek mindenkor ott is maradnak. A' kanyarodó szárny körívet jár, tehát azon szárnyon lévő altisztnek egy, két vagy három lépést egyenesen előre kelletik mennie, nehogy kezdetben a' körív helyett, átmetszőn járván, a' közeget öszveszorítsa, — de az elválásra, mint ellenkező hibára, se adjon alkalmat. A' sarokpontnak balsarka lassanként fordul, 's csak a' lépés topját jeleli azon mértékben, a' mint a' kanyarodó szárnyat a' köríven haladni látja. Ha a' sarkpont igen hamar fordul, a' mellettesének rossz érintkezést ad, mi által a' közepe elénymul; ha pedig igen lassan fordul, a' közepe begörbül. Hogy tehát a' kanyarodás jól történjék, a' sarkeyén ügyeljen, a' tagok maradjanak

érintkezésben sarkpontfelől melleteseikkel, és azoktól semmikép el ne váljanak, bár őket nem látják is; 's hogy a' közepe jól szabhassa lépéseit, a' kanyarodó szárnyan lévő tisztí egyén, a' mellete levő egy két tagot szorgalmazza a' sarok-iránybani igazodásra. E' mellett a' sarokponton lévő második és harmadik sornak egyénei a' sorközöt és fődözést csak úgy nyerhetik meg, ha balra huzódva, a' jobb lábbal hátra is lépnek. Menetközben minden kanyarodás ingó sarokkal történvén, e' szükségtelen, mert a' mint a' mellékelt rajznak 8-dik ábrája mutatja, egy három lépésnyi átmetsző annyi lépésre osztandó, a' mennyi a' köríven járó szárnynál szükséges. Különösön megjegyzendő, hogy a' tömeg helyből is csak ingó sarokkal, és pedig nem átmetszőn — hanem kis köríven — járóval történik.

8. A' kanyarodás menetben egyáltaljában az ingó sarok oldala felől vezényeltetik, nem különben a' reá következő: *Egyenest!* is, de élesen és közönyösen is lehet hangoztatni. Ha már arra volnának a' fejek, a' merről a' kanyarodás vezényeltetni czéloztatik, ott a' kanyarodást élesen kell hangjelelni, hogy az egész részleg töstént arczot a' kikanyarodó szárny felé vetessen, és az *Egyenest!* is ez esetben ugyan élesen kell kimondani, hogy a' nézet megint visszafordulhasson, és a' csapat-irányzat elve viszont helyt találjon. Ha pedig a' nézet már is a' kanyarodó szárnyon lenne, akkor semmi szükség az éles vezényletre, 's csak közönyösön nyujtva kell a' kanyarodást értésökre adni; az *Egyenest!* reá élesen épen nagy hiba lenne, mert a' következő 9-dik elv szerint illy éles vezényletre sokan jó irányukról eltévedhetnek.

9. A' kanyarodáson és reá nyujtva vezénylett *Egyenes*-en kívül, minden besorozott tisztí egyén vezénylete kötelezi a' részleget oda vetni a' nézetet, a' honnan az *Igazodj! Indulj! Állj!* vagy bontakozás, fejlődés után: *Egyenest!* hangoztatik. Elé kell hogy forduljon pedig, ha a' részlegek bontakozása által fejlődik az arczvonala: *Egyenest! Állj!* a' rész-

leg azon szárnyán, a' melly az előttes részleg mellé jön; szintugy azon szárnyan lévő tiszti egyéntől: *Állj!* ha az első részleg megett bekanyarodik; ha tömegből fejlődik, az után vonuló szárnyan: *Indulj!*— *Állj!* ha tömegből vezényeltetik: *Egész közre nyitódj! első részleg indulj!* az irányzaton levő besorolt tiszti egyéneket illeti a' koronkénti: *Indulj!* ha: *Csapat, zárkozz!* *Indulj!* mondatik, az *Állj!* csak az irányzaton következik; ha félszázadokból szakaszokba kell vonulni, az irányzaton levő szakaszok vonulnak vissza a' csapatba, és a' volt irányzaton fordul megint elé az: *Egyenest!* midőn fedezésöket megnyerték, hogy fejei azon szakasznak is viszont a' csapat irányára kelhessenek. Midőn a' csapat arczvonalba felkanyarodik, ámbár helyből történvén, minden *Állj!* szükségtelen, és az igazodást a' vezér rendeli: de szükséges az első részlegnél az igazodást vezényelni, ha reá fog fejlődni az arczvonal.

10. Az arczvonali menetben a' zászló, tehát a' zászlóalj közepe levén az irány, a' csapat- és tömegnek iránya is csak a' zászló. De e' mindenkor a' kikanyarodó szárnyon, vagy ugy áll, hogy ha balról keletkezett a' csapat vagy tömeg, jobbra lesz az irány. Tehát minden csapat vagy tömeg iránya, ha jobbra indult, azaz: ha a' jobb szárnya jár elől, balra lesz: ha a' bal, jobbra; az irányon pedig az 5-dik elv alkalmazandó, csak a' rendcsapat teszen kivételt, mert itt mindég az első sor szolgál irányul, és képezi az egyenes falat. A' csapat irányán levő tiszti egyének egyedül szorgalmazták a' fődezt és a' szükséges térközöt, hogy a' következő arczvonal helyre állítása biztosítsák. Egyébaránt a' tömegnél kiki főbb gondját a' fődeztre fordítsa, és pedig mindőn a' tömeg jobbra kanyarodnék, szakadatlan balra-vonulással eszközli.

11. A' vezér rendeletére: *Jobbra-át! Balra-át!* merev főtartással tegye kiki mindenkor átfordulását, mert a' vezér arra tartozik vezényelni, a' merre a' fejek szabály szerint tartatnak, és a' megtörtént átfordulat után ugy is maradnak, csak a' renden-

kinti csapat tesz kivételt, mert itt megint az első sorra fordítandók.

12. Minden fejlődés, bontakozás, helybeli kanyarodás, tömeg-alakítás, nyitás, zárkozás sebes lépve történik, mert csak szükség vezeti a' serget mozgalmait képeinek megváltoztatására, és ezeket rögtön eszközölni is kívánja.

13. Kényelem okáért az őrség mozgalmait többnyire vállra feltartott fegyverrel gyakorolhatja, de minden arczvonul helyre állítása esetében puskáját igazodásba veszi a' nélkül, hogy vezénylet szükséges legyen, így a' vállra feltartott puskával az átfordulatot is lehet vezényelni, mert kiki tartozik puskáját meghuzni, hogy átfordulatát megtehesse.

14. Ezen elvek veleje tehát röviden abból áll: arczvonali állásban jobbra, elindulásban a' zászló felé, részlegekkel pedig csapatban vagy tömegben ha jobbról, balra; ha balról indult el, jobbra nézzen kiki, 's a' hová néz, oda zárkozzék, 's igazodjék, csak a' kanyarodás elvégeztéig nem, mert a' kanyarodásnál mindég a' kikanyarodó szárny felé kell nézni, érintkezésben pedig maradni azon mellettesével, a' kit nem lát, tehát a' sarok felé. A' melly felőlről egy besorolt tisztí egyén vezényli: *Igazodj! Indulj! Állj! Egyenest!* arra kell hogy kiki fejét vesse, és a' kanyarodás bevégezte után csak ha az *egyenest!* élesen azért hangoztatná, hogy a' fejek visszakerülhessenek, mert a' honnan a' kanyarodás vezényelve volt, onnan elfordultak a' fejek. A' *jobbra-vagy balra-át!* fordulatot kiki merev főtartással tegye, mert a' nézet azután is arra marad, a' merre az átfordulat előtt volt, csak rendenkénti csapatoknál nem. A' második és harmadik sor főbb gondját a' sorközre és fedezésre fordítja; egyébaránt ha az arczra visszazokozás fejlődések- vagy egyenkénti igazodás következtében fordul elé, kiki az iránypontul szolgáló melletes felé tegye átfordulatát. Végtére megjegyzendő, hogy: *bontakozz! vonulj! huzodj!* ugyan mindenkor rezsubani járatot foglal magában, de alkalmazások különbözik. *Huzojd!* fordul elé, midőn

mindenki általánosan huzodik; *vonulj!* midőn némely-
lyek csak rövidített lépéssel visszavonulnak; *bonta-*
kozz! pedig midőn az arczvonalt vagy nagyobb rész-
leg alakítása előre kívántatik. — Csak rendenkénti ál-
lásból, midőn a' harmadik sor felé bontakozva *arczra*
visszakozz! vezényeltetett, zárakozik az első és
második sor a' harmadikra.

A' táblai rajz ismertetése.

A' lőpor ereje (salitrom, kénkö és szén gondos
vegyítése) a' golyó eredeti mozgását az űrvonal irá-
nyában csak kis távolságra folytatja, mert azontul foly-
tonosan alá süpped, míg végre a' földet éri, melynek
oka a' levegő ellentállásában és a' golyó nehézségé-
gében rejlik, mi az első ábrában látható. A' második
pedig azt mutatja, hogy abból szükségképpen foly a'
következő három vonal: 1-ső Ūrvonal. 2-dik Mérvon-
nal. 3-dik Röpösvénye a' golyónak. Ezek következ-
tében 45 foknyiig felemelt csővel nagyobb, lejtett cső-
vel pedig csekélyebb lövés-távolság éretik el, mint an-
nak fekiránya helyzetéből.

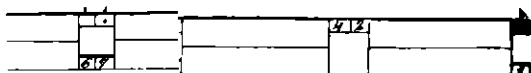
De ezeknek taglalása a' tárcsalövéshez tartozván,
itt csak mellékesen említettik meg, hogy a' gyalogsági
puskának mérlovés-távolsága 150 lépés, miből követ-
kezik, hogy az ellenfél mellének megtalálása végett:
100 lépésnyire alsó testére; 150 — 200 lépésnyire
a' mellre; 250 lépésnyire a' fejre; 300 lépésnyire
pedig a' főveg legfelsőbb részére kelletik czélozni; mi-
nélfogva a' távolság megítélése is gyakorlandó.

A' kőrajz magyarázata.

- 1-ső ábra Tagonkénti igazodás.
- 2-dik „ Kettős rendcsapat jobbra.
- 3-dik „ heggyire arczal előre: Balra bontakozz! In — *dulj!*
- 4-dik „ heggyire, arczal vége felé: Balra bontakozva, arczba visszakozz! In — *dulj!*
- 5-dik „ irányának ellenkező (hátsó) oldalába:
Az első rend megett jobbra fejlődj! In — *dulj!*
- 6-dik „ irányának ellenkező (elől levő) oldalába:
Az első rend előtt balra fejlődj! és arczba visszakozz! In — *dulj!*
- 7-dik „ Állása egy osztálynak, azaz két — jobbra és balra sorozott — századnak.
- 8-dik „ Ingó és ingatlan sorokkal tett kanyarodás.

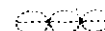
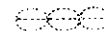
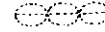
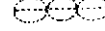
SZÜKSÉGES FORDÍTÁSOK.

Egyén.	Mann, Individuum.	Elő szárny	Vorangehen- der Flügel.
A' harczrend első, második és harmadik sorának egyénei egymást fedező állásban :	Ingó sarok	Beweglicher Pivot.	
Tag	Rotte.	Ingatlan „	Unbewegli- cher „
De ezen tag féljobb vagy félbal fordulat után arczvonalba jővén :	Támasz pont	Stütz-punkt.	
Rend	Reihe.	Iránypont	Richtungs- punkt.
Sor	Glied.	Központ	Zwischen- punkt.
Szakasz	Zug.	Iránytárgy	Richtungs- object.
Félszázad	Halbe Com- pagnie.	Irányzat	Allignement.
Részleg	Abtheilung.	<i>Irányulj !</i>	<i>Allignirt !</i>
Század	Compagnie.	Besorolt tisz	Eingetheilte Charge.
Osztály	Division.	Járőr	Patroule.
Zászlóal	Batallion.	Örs	Feldposten.
Ezred	Regiment.	Oltalom örs	Aufnahme- posten.
Dandár	Brigade.	Közöttes örs	Zwischen- posten.
Sereg	Truppe.	Elővéd	Avantgarde.
Osztag	Posten.	Csőür	Caliber.
Mennyiség	Quantum.	Úrvonal	Seelen-linie.
Csoport	Haufen, Klum- pen.	Mérvonal	Richtungs- linie.
Tömeg	Massa.	Harczrend	Ordre de Ba- taille.
Csapat	Colonne.	Mozgalom	Manoeuvre.
Arcvonal	Front.		
Kanyarodó szárny	Schwenkender Flügel.		
Utó „	Nachziehen- der „		

42

5^{dik} A.

Kapitány

Főhadnagy

1^{so}

2^{dik}

Hadnagy

1^{so} 2^{dik} Örmester

Kaplar

Zászlótartó

Fődobos

Dobos

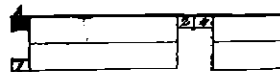
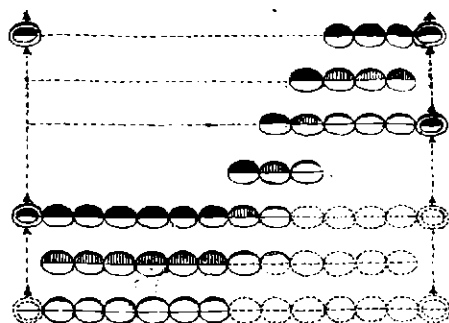

Ács

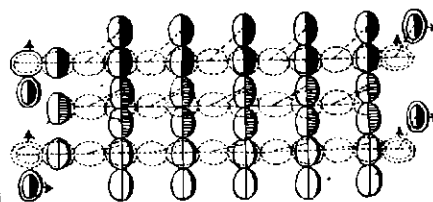
d

d

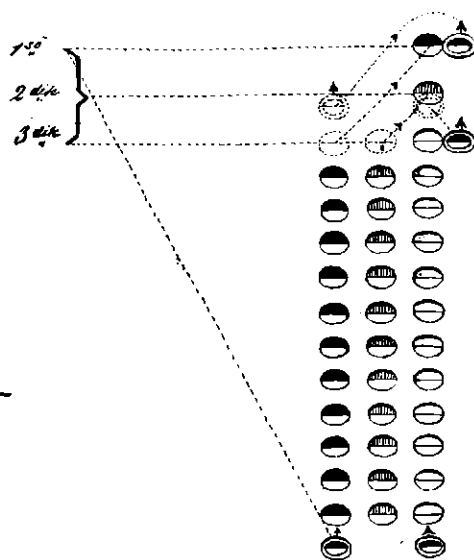
1re ábra.

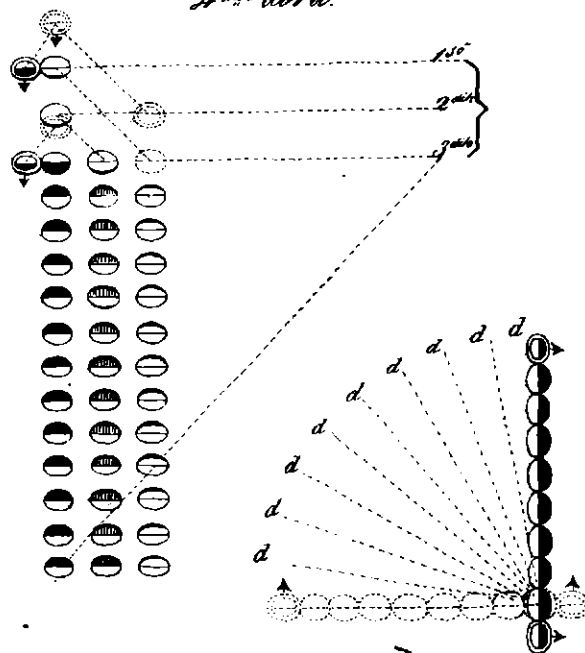
2da ábra.

3da ábra.

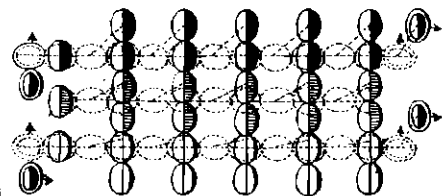

4da ábra.

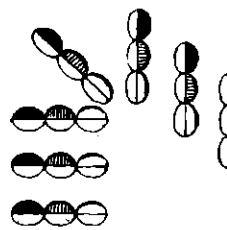

7^{edik} ábra.

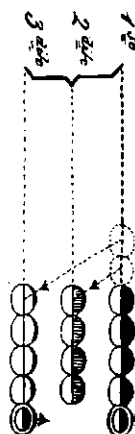

2^{edik} ábra.

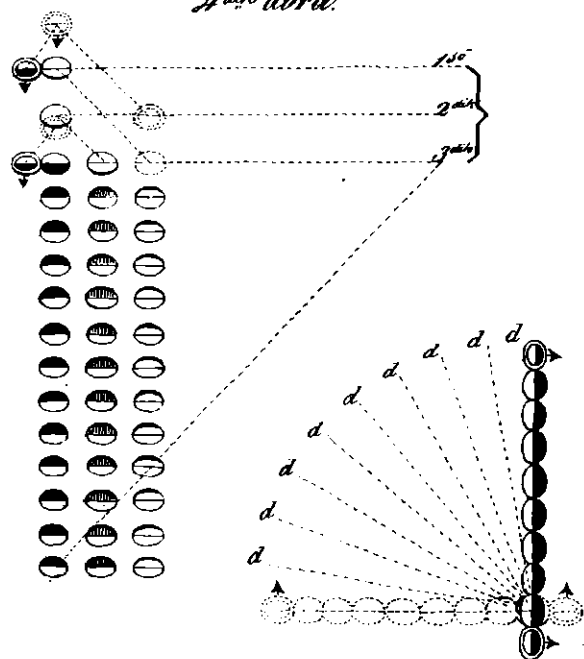
5^{edik} ábra.

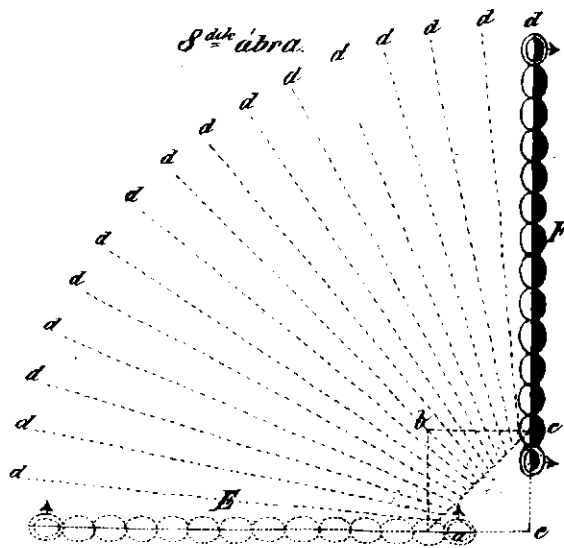
6^{edik} ábra.

4^{edik} ábra.

8^{edik} ábra.

- Kapitány
- Főhadnagy
- 1st } Hadnagy
- 2nd }
- 1st 2nd Örmester
- Káplár
- Lászlótor
- Fődobos
- Dobos
- × Ács

A
és
eg
Ta
D
fél
na
Re
So
Sz
Fe

R
Sz
Os
Za
Ez
Da
Se
Os
M
Cs

T
C
A
K
U